

práci, která dodávala jejímu životu vyšší smysl a náplň, uzdravila se.

U někoho způsobuje vyšínutí z rovnováhy nedostatek práce, v níž by sebe vyjádřil. U jiného příliš mnoho drobných starostí a rozčilování. V tom ohledu snad nejvíce trpívají naše hospodyně.

Nejlépe učiníme, když hned zrána po probuzení zaujmeme správný postoj ke všemu, co by mohlo přijít. Zvolme si heslo: Půjdu na vše s klidem, s humorem a s dobrou náladou. Naše nervy nejsou k tomu, abychom je obtěžovali starostmi, zlostmi a smutky. Naučme se naladit je jako struny u houslí — ani jich nepřepínejme, ani nenecháme ochabými. Nacházejme pravý jejich tón — a potom svými myšlenkami jako smyčcem po nich volně přecházejme a tak hrajme nejkrásnější píseň svého života!

Na namáhavou práci tělesnou jsou svaly; na řízení svalů jsou nervy a myšlenky jsou na vymýšlení toho, co dělat, a nikoli na trápení se.

Nalad' své starosti
na vlnu věčnosti,
okoušej mír!

Při tom ladění nezapomínejme, že nejsme v životě sami. Utišíme-li se a dáme pozor, uslyšíme jemný hlas jako vánek z jiných světů: bude to hlas naší vlastní duše, je-li v harmonii s Nekonečným.

MYSLI RADOST

Různé druhy radostí a smutků. - Jak vzniká pesimistická filosofie. - Úkol náboženství. - Vliv radosti na žlázy, trávení, oběh krve, svalstvo. - Léčivý účinek radosti. - Hymna na smích Horace Traubela. - Výchova. - Jak správně zacházet s utrpením. - O smutku zvláště. - O dalších zdrojích radosti.

Je radost tichá, jako lesní potůček a radost bouřlivá, jako himalajský vodopád. Je radost střízlivá, jako všední den, když jen po chvilkách z pod mraků probleskuje slunce svit. A je radost opojná, kdy člověk by jen jásal a zpíval a celý svět objímal. Je radost šlechtná, přejná, dobrácká a sdílná; a proti ní je radost škodolibá, nabitá bacily sobectví. Je radost prchavá jako babí léto, sotva zakmitla před očima hned zase mizí, a je radost, která dlouho v duši doznívá krásnou vzpomínkou. Je tisíc různých radostí a každá z nich je jinak zbarvena.

Přitom táhnou světem steré smutky. Některé jsou hluboko zakořeněny v podvědomí, že člověk ani neví odkud jsou. Jakoby v celém těle a v každé kapce krve proudily, na každé cestě nás potkávaly, v mračnech na nás se mračily a v rose slzely.

Jsou smutky, které člověk snáší, ale chtěl by se jich zbavit. A jsou smutky, se kterými se lidé mazlí; které by dávno zemřely vyhladověním, kdyby nebyly nasycovány novými vzpomínkami.

Smutek a trápení jsou bratři. Jeden člověk se trápí, že

dost nevydělal, jiný, že vůbec nevydělává. Jedni se trápí, že někdo umřel, druzí, že někdo ještě neumřel, anebo že by mohl umřít. Někdo se trápí, že ho dost nechválili, jiný, že ho pomlouvají.

Jaký je užitek z takových trápení? Právě takový, mnoho-li si z této neblahé tůně člověk nabere a jaký nápoj si z toho uvaří, hořký nebo sladký, anebo takový, který nechá vystydnout a potom jej vyleje.

Radost k nám přichází zpravidla po drobečkách, po chvílečkách, radost nad věcmi, které se mění každým dnem. Radost z úspěchu nebo z přátelství, sportsmana nebo podnikatele, umělce nebo vědátora, trhovce na ulici nebo kapitálového magnáta.

O ničem tak rád nepíše, jako o radosti a jak ji množit, jak smutky odehnat a někoho potěšit. Proto mám děti tak rád, že jsou vždy hotovy se smát, ovšem jsou-li zdravé.

Smutná, pesimistická filosofie, právě tak jako škarohlídké, pošmourné náboženství nikdy nevychází od lidí zdravých. Byly to vždy osoby postižené nějakou chorobou duševní nebo tělesnou, které vymýšlely světobolné systémy myšlenkové. Pro jejich zatvrdlá játra, seschlé ledviny, neduživý žaludek, nevyrovnanou mysl mají prostí lidé soužití se myšlenkami, vydávanými za neomylné. Láskou zklamaný a zahořklý starý mládenec vystoupí v póze proroka s nezdravým názorem životním, aby učil jarou, životem kypící mládež, jak žít, aby byla šťastnou!

Zkušebním kamenem vyššího náboženství jest zkušenost, že bázeň odnímá, ze smutků vyvádí a z nemoci uzdravuje. Oč je více radosti, ozdravujícího ovzduší, vzájemného soucítění a probouzení všech dobrých sil v člověku, o tolik více

je pravého náboženství, bez ohledu jak mnoho se tam mluví o Bohu.

Náboženství, je-li pravé, musí svítit a hřát a k životu probouzet. Prastará moudrost v biblické knize Přísloví praví: „Srdce veselé obcerstvuje jako lékařství, ale duch zkormoucený vysušuje kosti.“ Byť sebe více nových léků lidé navymýšleli, nejlepším lékem zůstane veselost a největším zabi-jákem lidí smutek a strach.

Veselost se vyplácí; působí nejblahodárněji na zdraví těla i duše. Mám ovšem na mysli kvalifikovanou veselost, která v svém jádru je mravná a povznášející.

Nepřáteli veselosti a tím i duševního a tělesného zdraví jsou smutek, starosti, stísněnost, nedůvěra, nespokojenost. Každý komplex, který se v našem podvědomí vytvoří, je zabarven některou z těchto nálad.

Veselá, radostná, příjemná nálada je nejúčinnějším životním elixírem, který probouzí k vydatné činnosti ony orgány a funkce našeho těla, které pracují nejvíc k obnovení síly a k udržení zdraví a mladosti.

Čím podrobněji studuji funkce a složení lidského organismu ve spojení s celým životem, tím více nabývám přesvědčení, že člověk je učiněn pro radost, lásku a naději. V každém jiném ovzduší zakrňuje, hyne, umírá.

Bylo by proto žádoucí zakládati stanice pro pěstění dobré nálady. Byly by nejprve určeny pro duševně sklíčené a pro ty, kteří se jinou medicinou nemohli uzdravit. O nic by se tam tolik nesnažili, jako o dobrou náladu, o láskou prosycené ovzduší, v němž se volně dýchá, kde smích zvoní, kde paprsky září z prosluněných tváří, kde člověk důvěřuje přítomnému v sobě Bohu. Tam by se děly zázraky. Nikdy by

tam nebylo prázdného místa, leda tenkrát bylo by vidět smutnou tvář, když by někdo musel se loučit, protože by ho považovali za dost silného a schopného, aby zdraví a veselost šířil dál.

Veselá nálada má vliv na činnost žláz. K udržení svěžesti a zdraví je potřebí, aby žlázy odměšovaly v jistém množství a v jisté jakosti. To vše podporuje dobrá nálada.

Ještě větší vliv má veselost na trávení. Vkusně prostřená a chutně upravená jídla nepůsobí o nic lépe na činnost žaludečních šťav nežli veselá mysl. Žádné koření není tak účinné jako to, které je smíšeno s veselostí. O prvních křesťanech stojí v bibli, že přijímali chléb svůj s potěšením, s náladou radostnou. Zato trápení zadržuje hrdlo, zúžuje žaludek a vysušuje všechny šťávy.

Dále má veselost příznivý vliv na oběh krve. Je přísloví, že člověk je tak starým, jak staré jsou jeho tepny. Zdraví tepen závisí na tlaku krve.

Nemírně vystupňovaná veselost není ovšem ideální veselou náladou, o kterou se jedná. Tvář je nejlepším ukazovatelem pravého stupně veselosti; dokud tahy zůstávají ušlechtilé, dotud jsme to nepřehnali.

Jaký vliv může mít veselá nálada na svalstvo, měl jsem příležitost pozorovat u jedné paní. Ač byla velká a silná, při chůzi hned ji bolely nohy. Nic nemohla zdvihat, naříkala na slabost srdce. Dost se nadoktorovala, všelijaké pásy nosila, botky musela mít zvláště uměle dělané — nic platno. Říkávala, jen kdyby s dětmi se nemusela zlobit, kdyby muž za něco stál, kdyby aspoň pořádnou služku mohla najít atd.

Vynašel jsem, že tato žena od rána do večera z rozčilení nevyházela, že na svém srdci nosila tisíc vlastních sta-

rostí, většinou zbytečných, a k tomu ještě starosti celého sousedstva. Nebylo lehké ji přivést k poznání sebe — ale podařilo se to. Několik silných, často opakovaných sugescí, to byl začátek. Jakmile se přesvědčila, že její spása je ve veselé náladě, probudila v sobě všechny zdroje humoru, zanevřela na starý, naříkavý a zlobivý způsob života, začínala den s písní a usínala s úsměvy na tváři. Zase mohla běhat, zdvihat břemena, s chutí se najíst, chodit v obyčejných botách a xantypské rysy s její tváře zmizely, takže za krátký čas nebyla k poznání.

Vím o člověku, který si chtěl zoufat nad tisícerym příkořím a neporozuměním, ale zvítězil sám nad sebou a řekl si:

„Rozhodl jsem se pro smích. Co zmohl pláč, zmůže i smích, ba smích ještě daleko více. Ne proto, že by veselost byla neškodnou zbraní. Rozhodně nikoli. Veselost je nejstrašnější zbraní. Mé vážnosti může nepřítel odolati. Před mým smíchem neobstojí. — Měl jsem volbu zbraní. Volil jsem veselost. Veselost dosahuje mnohem dále než zoufalství. — Veselost nemá nikdy zraněných nohou. Nezná stáří, nikdy se neohlíží zpět. Vždy je vázána na dnešek a zítřek. — Veselost je filosofie. Zřídka se malého zisku ve prospěch velkého. Vidím, že lupiči se posmívají tvému usazenému pronásledování. Ale dáš-li pozor, uvidíš, že uposlechnou mé smějící se výzvy, aby se vzdali. Smích vniká do svalů tvé paže. Proudí tvými žilami. Posiluje tvou mysl. Dodává tvé lásce účinnosti. Jen smích. Jen píseň. Když jsem přišel na rozcestí, volil jsem veselost. Od té chvíle mám slunce na cestě. A před sebou mohu vidět oblohu.“

Smích nemusí býti lehkomyšlným, nemusí býti posměchem, nemusí vylučovati hloubku myšlení a citění, ba na-

opak, dějiny potvrzují, že nebylo genia, aby při něm nebylo humoru. A v tom smyslu rozumějme i dalším hymnám na smích od Horace Traubela v jeho „Burcování ze spánku!“

„Chci se smáti. Nerozumějte mi falešně. Smáti. Proč bych si nechal zkaziti dobrý rozmar tímto bojem. Myslíte, že dobrý rozmar je slabost? Dejte pozor! Dívejte se, povolím-li ve svém dobrém rozmaru! Což nevíte, že v smíchu jsou skryty nejkřutější zbraně? Celé moře mám za svým smíchem. A můj smích zdrtí všechny piráty. Chci být vesel. S písní na rtech chci jíti v boj. To neuškodí boji a mně to pomůže. A pro účele tohoto válečného tažení konám vše, co mi může pomoci. Svým smíchem mohu zničiti deset tisíc posměvačů. Dobře namířený smích povalí městskou hradbu. Poctivému smíchu neodolá žádná nespravedlnost. Nenávídím pohledu na bázlivé revolucionáře. Takovým lidem pravím: ‚Patříte do jiného tábora.‘ Rád vidím, když revolucionář ubírá se vpřed lehkým krokem. Ba, též s lehkým srdcem. Právě jako by se mělo vyplnit všechno již zítra. Jako by se vše vyplnilo již dnes. Pro člověka ryzího zrna stává se ideál pravdou v okamžiku, kdy mu vzejde. Opravdový člověk nenechá nikdy ideálu čekati. Uchopí jej. Drží se jej pevně. Nepůsobí mu námahy, aby se pevně držel svého ideálu. Jeho ideálu působí mnoho námahy, aby s ním udržel krok. Zpívá. Je šťasten. Život blíží se k němu s plnou náručí.“

Někteří vychovatelé zdůrazňují, že dětem je potřeba dávat zakoušet utrpení, aby nezchoulostivěly. S tím nesouhlasím. Jsem přesvědčen, že máme vésti děti k radostnému životu v rozdílu od nářikavého a bolestínského. Se smíchem člověk lépe vyjde než s pláčem, s uvolněnou myslí a radost-

nou náladou lépe v životě vystačí než s očekáváním nezdaru a zklamání.

Utrpení buď měříme, vážíme a odhadujeme všemi způsoby pesimistů, kolik váží a kterému jinému utrpení je podobno, a potom se namáháme postavit mu pomník z mnoha vzdechů, nářků, slz a výronů hořkosti nad osudem. Anebo své utrpení změříme stínem, který je za námi, když stojíme na slunci. Náš humor je očisluje jako se očislují hroby zapomenutých a odejde s poručením: odpočivej v pokoji! Žádné pomníky svému utrpení nestavme, žádné věnce soustrastné nepřinášejme, žádné smuteční chorály mu nevyhrávejme; nechme je zahynouti v nepovšimnutí na nedostatek výživy z našich zbytečných vzpomínek a pozorností!

K překonávání trápení a smutků velmi poslouží poznání, že není na světě nic stálého, ani smutek ani trápení. Když to svému smutku dost důrazně povíme, začne uhýbat.

Se smutkem a trápením je možno nakládat trojím způsobem. Buď mu ponecháme volné pole, ať nás trápí, ať se usadí v našich citech a pěkně si pobude. Anebo si uvědomíme, že každý smutek jest stínem nějaké radosti: té, kterou jsme už měli, a tak máme býti vděční, anebo radosti, která z toho smutku vyroste, a tak jí můžeme upravit cestu, aby dříve přišla. Anebo, a to je nejmoudřejší, zůstaneme ke smutkům a trápení lhostejni.

Jeden můj známý si zlomil nohu. Měl tři cesty na vybranou. Buď se trápit a naříkat, že má zlomenou nohu a jak dlouho potrvá léčení; nebo se těšit, že si nezlámal obě nohy; anebo klidně dělat, co se dá, aby se zlomenina rychle hojila. Učinil to poslední.

Smutek podobá se rostlině. Je právě tak skutečný a má kořeny, stonek i listí a někdy i vůni omamnou. A jako lze květinu přesadit, tak i smutek. Je také možné učinit jej předmětem pozorování mimo sebe. Čím více jsme se od něho odosobnili, tím více ztrácí na síle a nemůže nás činit nešťastnými.

Život, jak denně běží, podobá se drobnomalbě. Skládá se z mnoha drobných radostí a starostí, smutků a zlostí, úsměvů a slziček. A podle toho, jaký smysl člověk nachází ve svém životě a jaké jsou jeho záliby, takové budou i jeho radosti a smutky, zlosti a přátelství.

Někteří mistři duchovního života mají komůrku, zasvěcenou jen pro meditace a vnořování se do vlastního nitra a uvědomování si přítomnosti duchovního světa. Je to pro ně duchovní lázeň, kde strásají prach všednosti se své duše, odmetají od svého prahu všechny smutky, zlosti a trampoty dne a nechávají vytrysknouti pramének čisté radosti ze života, který je věčný, nemůže vyschnouti a vždy znovu je sílí a povznáší.

My, kteří takové komůrky nemáme, musíme si je nějak nahradit, ukrásti si chvilku, vynutit klid a stavět kolem sebe duchovní hradbu a obrnit se předem proti nárazům trápi- vých vlivů a myšlenek.

Vydatným zdrojem radosti je naděje. Je pro každodenní život. Ráno, je-li nebe zachmuřené, říkáme: však se zase vyjasní; když slunce zapadlo a zdá se, že nastala věčná noc, naděje říká: kdo může slunci zabránit, aby znovu nevyšlo? Naděje sahá přes hrob a přes všechny bědy, které ještě mohou nastat, sahá až ke dni velkého vykoupení tvorstva, kdy láska a bratrství, radost a mír, dobro a jen

dobro budou slavit dokonalé a trvalé vítězství za přítomnosti všech, kteří pro ně pracovali.

K nejvydatnějším zdrojům radosti patří dále vznešené a krásné životní ideály, do kterých jsme se zamilovali a jež se snažíme uskutečnit. Nechtějme však sloužiti svým ideálům jen pro požitek. Uskutečňujme je pro jejich vnitřní hodnotu, krásu a vznešenost.

Nic nepřináší větší zklamání jako když člověk vše oceňuje jen podle toho, jak to slouží k dosažení požitku. Ať cokoli ve světě vyhledáváme jen pro požitek, tím už předem připravujeme se o radost, kterou možno z toho mít.

Jakýsi lakomec slyšel vypravovati, jakou radost jeho známý si připravil tím, že nakoupil plnou tašku oříšků a jablek a rozdával je dětem v jedné chudé čtvrti. Lakomec mu záviděl a chtěl také něčeho zvláštního užítí. Hledal tedy, kde mají nejlacinější ořechy a jablka, koupil nejhorší, trochu se zlobil při smlouvání a pak šel do jedné chudé čtvrti. Na cestě potkal dlužníka, který mu nechtěl zaplatit a znovu se nahněval. Potom uviděl dva kluky a šel k nim, ale ti od něho utíkali. Ukazoval jim jablíčka a ořechy, oni však mysleli, že je chce někam zlákat. Konečně se mu podařilo hromádku dětí dostat do kupy a začal rozdávat — a když se žádná radost nedostavovala a všechno zdálo se mu býti spíše odporné — řekl si nakonec: já nechápu, jak někoho může těšit něco rozdávati; já v tom žádného potěšení nena- cházím.

Byl jsem povolán do továrny, kde jsem za vybírání učňů, dělníků a úředníků dostal velmi slušný honorář. Nemohu říci, že by mně ta práce nebyla těšila. Avšak desetkrát⁺ více radosti jsem okoušel, když jsem v tomtéž týdnu zdarma

celý den těšil smutné, křísil zoufalé a dával sugesci nemocným. Proč mě to více těšilo? Protože to bylo blíže mým životním ideálům. Štěstí není v hledání štěstí, ale v nějakém životním ideálu, kterému se oddáváme a který sám sebou štěstí přináší.

Řád přírodní je takový, že člověk musí stále ze sebe vycházet, aby se něčím doplňoval nebo něčemu mimo sebe oddával.

Je-li tudíž radost, požitek a štěstí našim životním ideálem, budme připraveni na zklamání. Ale je-li nějaký vznešený ideál naší radostí, budme připraveni na požitek, neboť ať pro ten svůj ideál pracujeme nebo trpíme, ať proň strádáme nebo při něm něčeho nabýváme, vždy je to spojeno s radostí a s požitkem.

Dalším poznatkem o radosti je fakt, že dobrota a šlechtnost nikdy radost nevyklučuje. Pravou dobrotu poznáme právě v tom, že přináší radost, že oblažuje.

Pravá dobrota musí býti vyjádřením životního ideálu, který se nám stává druhou přirozeností. A každá práce a snaha směřující k vyjádření nebo dosažení životního ideálu je spojena s radostí, protože se při tom něco božského uvolňuje, co nás činí šťastnými. Je to, jako bychom pomáhali Bohu v jeho ustavičném sebevyjadřování.

Radost, která pozůstává z nahodilého požitku pudového nebo smyslového, je jako bublinka z mýdla, potrvá jen chvílečku. Ale radost, založená v životním ideálu, je jako ovocný strom s hlubokými kořeny, který nese vždy ovoce a stále svoji sílu z kořenů obnovuje.

Při ideální radosti nejsme nikdy s ničím tak spokojeni, abychom to nechtěli mítí lepší, neukolébáváme se v lhostej-

nost nad světa řády vůkol nás, jakoby byly spravedlivé a neříkáme si: jen když já se mám dobře, po mně ať přijde potopa. Jsme v tom ohledu věčnými nespokojenci, revolucionáři ducha.

Jsme-li však moudří, nenecháme nespokojenost vnikati dále do mysle a do nervů, než stačíme opravdu napravit. V hlubinách své duše zůstáváme klidni.

Tedy: netrápíme se, že svět není lepší a nepláčeme, že lidé dosud kradou, obelhávají se, život si ztrpčují — nic tím nevyhrajeme. Nečekáme, že kámen bude plovat jako kachna dokud je kamenem. Nenaříkáme, že trn píchá a že není růží. Běříme svět a lidi a okolnosti jakými jsou.

Někdo se modlil, aby Bůh svět nějak změnil a dával chudým více chleba a méně bídy, každý bochník chleba aby vydržel až do jara a žádný kyblík uhlí se nevyprazdňoval, dokud nejsou peníze na nové uhlí. Nic to nepomohlo, neboť Bůh svět jinak nenapravuje leč postupným vývojem lidí k lidskosti.

Jsem spokojen s celým řádem světovým. Víím, že mohu své poslání vykonat na zemi za všech okolností, že žádné okolnosti nemohou změnit mě, ale že já mohu měnit okolnosti ustavičně.

Mě netrápí, že je více nebo méně bláta: ať si je! Nebudu se trápit nad ničím, co nemohu změnit. Nic není s to mě trápit, když tomu nepomáhám. Radost na nás čeká, často klepá u dveří srdce a o nic jiného neběží než o správné zladění citů, o správné připojení mysle k životnímu ideálu.

ŘÍZENÁ VŮLE

Význam vůle. - Řeči a činy. - Druhy chorobné vůle. - Vlastnosti zdravé vůle. - Vůle rozdvojená a slabá. - Choroba z dětství. - Opilec. - Vrah. - Slabá silná žena. - Halifax a Ghandi. - Tempo a klid. - Je sebevražednost nemocí vůle? - Stojí-li zato žít. - Jak posílit vůli dětí. - Láska a vůle.

Vůle je orgán duše, ne těla. Žádný tělesný orgán ani skupina orgánů, ani svaly, ani mozkové buňky nejsou původci vůle. Ať prosvítíme tělo röntgenem, ať je prozkoumáme psychologicky, nikde v těle vůle nenajdeme.

Vůle je nejvážnější a nejsilnější činitel v lidském životě. Vůle — toť člověk. Bylo řečeno, že člověk je tolikrát člověkem, kolik řečí ovládá. Ale ještě důrazněji možno říci: člověk je tolik člověkem, jak silnou, průbojnou a vytrvalou má vůli. Postavte proti němu celý svět a k ničemu ho nedonutíte, co sám nechce.

Je nesporné, že kdo chce vědomě pěstít dobrou náladu a k tomu cíli ovládati své myšlenky a city, potřebuje podepřít svou vůli vhodnými prostředky.

Osudovou chybou lidské společnosti bývá mnoho řečí, kde je potřebný čin. Někdo plánuje krásné zámky a jeho vůle nestačí ani na postavení psí boudy. A naopak jindy lidé se unáhlí a pro nedostatek rozvahy dopouštějí se překotných činů, které už nelze napravit.

Člověk bez usměrněné vůle, je-li vášnivý, je jako splašený kůň. Na okamžik projeví velkou sílu, způsobí velkou škodu,

ale nikam s ním nedojdeme. Léčit vůli je léčit celého člověka, převychovat jeho smýšlení, city a postoj k životu.

Jako zdravá krev je zdrojem zdraví pro celé tělo, tak zdravá vůle je v každém činu, kroku, předsevzetí a počínání.

Je mnoho druhů chorobné vůle. Zdánlivě má silnou vůli člověk-pedant, avšak to je vůle chorobná. On vydává mnoho energie na málo.

Někteří se domnívají, že má silnou vůli, kdo se něčeho křečovitě drží. I to je chorobná vůle. Zdravá vůle je klidné, účelné a vytrvalé úsilí, které směřuje k dosažení daného úkolu.

Inteligentní vůle není umíněná. Často bývá více síly ve správné povolnosti, než v tvrdošijném zastávání věci.

Zdravá vůle neoddává se snům o věčnosti, ale vkládá věčnost do každé vteřiny. Jeví se hlavně v tom, že vytrvale sleduje a zmáhá drobné překážky na cestě k uskutečnění velkých cílů.

Na slabou vůli naříkají často lidé, kteří mají vůli rozdvojenou. Takový člověk něco chce, ale současně pociťuje tlak, odpor nebo obavu, co by se stalo, kdyby toho dosáhl.

Bývá to choroba z dětství. Dítě něco chce, a rodiče to zakáží, aniž vysvětlili proč, nebo mu dali příležitost, aby si uplatnilo vůli na něčem jiném. Potom dítě nechce a chce zároveň. Nechce, aby nebylo bito, a chce, protože jeho žádostivost a vášně nebyla ukojena, ani odvedena do jiných kolejí. Čím méně smí chtít, tím stává se jeho vůle rozdvojenější. To se přenáší do pozdějšího života. Ovšem ani rodiče, kteří dítěti ve všem povolují, nevychovávali jeho vůli správně, neboť uspokojí-li se každý rozmar dítěte, nemá vůle nic, čím by se zocelila.